

Toelichting bij de ‘discussiekaart natuur & recreatie #mooistenatuurgebied’

Aanleiding

RVO.nl heeft in 2018 gewerkt aan de zoneringskaart natuur en recreatie Waddenzee: opdracht was het opstellen van een zoneringskaart die ruimte biedt aan alle recreatieve doelgroepen én de unieke natuurkwaliteiten van het gebied bewaakt.

Hiervoor is op 25 april 2018 tijdens het eendaagse ‘minisymposium Waddenzee’ een schetssessie georganiseerd. Centraal stonden [1] de unieke Waddenbeleving; [2] het interesseren van de internationale toerist voor de Wadden en [3] het behoud én versterking van de natuur. De resultaten zijn verwerkt in een concept zoneringskaart en gepresenteerd aan de Stuurgroep ‘Mooiste Natuurgebied van Nederland’ op 5 oktober 2018.

RVO.nl is vervolgens gevraagd de kaart in februari en maart 2019 te presenteren tijdens een werkbijeenkomst van de natuurbeheerders in het gebied en vervolgens in de 5 ‘Kobergingsbijeenkomsten’. Daar is de kaart door de stakeholders op gebiedsniveau getoetst op compleetheid en inhoud. Resultaten en reacties uit deze bijeenkomsten zijn in samenspraak met opdrachtgever Natuurmonumenten verwerkt tot de ‘discussiekaart natuur & recreatie #mooistenatuurgebied’.

Doel van de kaart

Werelderfgoed Waddenzee wordt internationaal gepromoot als één van de ‘Holland National Parks’. Het is de bedoeling hiermee internationale bezoekers te trekken die geïnteresseerd zijn in natuur en cultureel erfgoed. Dit komt de regionale economie ten goede.

De kwaliteiten van het Waddengebied zijn onder andere rust, ruimte, duisternis en veel natuur. Recreatief medegebruik van dit gebied kan, maar niet altijd en niet overal.

Deze discussiekaart is bedoeld als een dynamische ‘werkkaart’ waarmee de natuurorganisaties onderling afgestemd een inbreng kunnen leveren in diverse (ruimtelijke) processen, zoals die van de Nationale Omgevingsvisie en de Gebiedsagenda’s.

Doel van de kaart is inzicht in waar géén en waar enige ruimte is om binnen het thema ‘wadbeleving’ ruimte te bieden aan recreanten en eventueel ondernemers. Het gaat over de bandbreedte van geen recreatie, kleinschalige locaties waar je weinig tot geen ontwikkelingen wil, tot enkele beperkte grootschaligere locaties met ontwikkelpotentie.

Toelichting op de kaart

De ‘discussiekaart natuur & recreatie #mooistenatuurgebied’ bestaat uit drie kaartlagen.

De landschappelijke onderlegger vormt de basis van de kaart. Hierop staan de platen, geulen, kwelders en duinen aangegeven, maar ook de zeedijk en het terpen- en wierdenlandschap. Deze landschappelijke onderlegger is apart weergegeven in kaart 1, met de legenda landschap.

Aan de landschappelijke onderlegger zijn vervolgens de kwetsbare natuurgebieden toegevoegd in kaart 2: de artikel 2.5 gebieden, hoogwatervluchtplaatsen, rustgebieden zeehonden en de strandbroeders.

Kaart 3 vormt de volledige discussiekaart. Hierop zijn ook de recreatieve voorzieningen zichtbaar en wordt zichtbaar waar het schuurt tussen recreatie en natuur. Op de kaart zijn vervolgens recreatieve ontwikkelmogelijkheden aangegeven: in ontwikkellocaties, in de verbinding met het achterland en middels het concept vogelboulevard.

Kwetsbare natuur

Op kaart 2 is aangegeven waar gebieden liggen met kwetsbare natuur. Het gaat om plaatsen waar zeehonden rusten en hun jongen werpen, vogels met hoogwater rusten en vogelbroedgebieden.

Vaak zijn gebieden met kwetsbare natuur tevens gebieden met een grote aantrekkingskracht op recreanten en toeristen. Beleving van enige afstand hoeft daarbij niet verstorend te werken en soms is begeleid bezoek goed mogelijk. Zo organiseert Staatsbosbeheer bijvoorbeeld vanaf half juni excursies naar Rottemmeroog: de broedvogels broeden dan niet meer en de trekvogels moeten nog komen.

De kwetsbaarheid van de gebieden is in veel gevallen tijdsgebonden: afhankelijk van eb en vloed, zoals de hoogwatervluchtplaatsen, of afhankelijk van het seizoen (broedvogels en trekvogels). Op kaart 2 is deze tijdsfactor aangegeven in de legenda 'natuur' met de termen 'seizoensgebonden' en 'getij gebonden'.

Een deel van de kwetsbare gebieden is wettelijk beschermd en het gehele jaar of een deel van het jaar gesloten. Dit zijn de artikel 2.5 gebieden (voorheen artikel 20). Er zijn ook gebieden die wel vrij toegankelijk zijn, maar waar recreatie op bepaalde delen van de dag of tijdens bepaalde seizoenen toch verstorend werkt.

Ontwikkellocaties recreatie en toerisme

Er zijn nu al locaties waar kleinschalig uitstekend genoten kan worden van het Waddengebied. Doorgaans gaan natuur en recreatieve beleving hier uitstekend samen, maar is verdere opschaling niet gewenst. Op kaart 3 zijn deze locaties met een kleine of middelgrote stip aangegeven (legenda recreatie: recreatieve voorziening / uitvalsbasis).

Op een aantal plaatsen is het mogelijk om grote groepen mensen te ontvangen. Het gaat dan met name om Den Helder, Afsluitdijk/Kornwerderzand. Lauwersoog en Delfzijl. Hier is sprake van ontwikkelcapaciteit (zie oranje stippen kaart 3).

Van deze (potentieel) grootschalige toeristische voorzieningen is voor Lauwersoog de afstemming recreatie - natuur wel een punt van aandacht. Op deze plek zijn de kwaliteiten van het Waddengebied uitstekend te beleven en is er ruimte voor opschaling. Tegelijk is het oostelijk deel van de Waddenzee in het algemeen en de platen in het Pinkegat in het bijzonder kwetsbaar voor bezoek: wel mogelijk, maar begeleid en niet massaal. Op kaart 3 is deze spanning geduid met een uitroepteken op de kaart: schuurpunt recreatie en natuur.

Datzelfde geldt voor de ontwikkeling van Holwerd aan Zee. Hier liggen mogelijkheden voor een win-win situatie voor natuur en recreatie, maar kan ook druk op een deel van de Waddenzee ontstaan, waar dat eigenlijk niet gewenst is. Dit speelt met name voor het westelijk van Holwerd gelegen kweldergebied.

Potentie wordt gezien voor georganiseerde rondjes Den Helder – Den Oever met boten onder goede begeleiding. Waddenunit denkt dat dit niet schuurt en beter is dan vrijlaten dat iedereen op eigen houtje het gebied intrekt. Dit past binnen het algemene beeld dat in het oostelijke deel van de Waddenzee de meest kwetsbare gebieden liggen die ontzien moeten worden en dat het westelijke deel drukker is, maar het daar niet echt schuurt.

Op de eilanden is doorgaans een zonering aanwezig of afgesproken en daar voegt deze zoneringskaart niet veel aan toe. Texel is het eiland, dat potentieel de beste mogelijkheid biedt voor een kort bezoek (dichtbij Amsterdam/Schiphol; korte overtocht). Een dergelijke ontwikkeling is prima mogelijk met behoud van bestaande natuurwaarden. De andere eilanden zullen naar

verwachting minder extra bezoek krijgen via promotie van 'Holland National Parks'. Op een eiland als Ameland is de huidige recreatieve druk al erg hoog en is verdere uitbreiding ongewenst.

Verbinding achterland

Uit de verschillende kombergingsbijeenkomsten kwam het geluid dat het verbinden van de Waddenkust met het achterland kansen biedt voor verdere recreatieve ontwikkeling. Dit geldt met name voor het wierden- en terpenlandschap van Friesland en Groningen, maar evengoed voor de kop van Noord-Holland. Zie kaart 3.

Concept vogelboulevard

Kwelders en buitendijkse gebieden zijn vaak makkelijk toegankelijk en worden regelmatig betrokken in het bevorderen van recreatief medegebruik. Ze zijn echter ook kwetsbaar. Met name de verstoring van vogels is in deze vrij open gebieden zelfs bij lage dichtheden heel snel fors. Een fietspad aan de buitendijkse kant van de dijk is recreatief gezien erg aantrekkelijk, maar vanwege deze versturende werking daarom geen goed idee.

Het concept van vogelboulevard (kaart 3) richt zich met name op binnendijkse natuurgebieden. Deze brakwatergebieden zijn voor vogels van belang als broed-, rust en foerageergebied. Omdat de gebieden omgeven zijn met water en dus voor mensen afgesloten, is de versturende werking klein. Vogels lijken te wennen aan (fietsende) mensen, maar essentieel is dat ze niet te dichtbij komen en er barrières zijn, bijvoorbeeld met sloten.

Vanaf de weg zijn deze vogelgebieden uitstekend te bekijken. Een 'keten' van dit soort gebieden langs de dijk is dan als vogelboulevard te beleven. Dit concept is in het Waddengebied nu al uitgewerkt op Texel, maar zou ook op andere plaatsen uitgerold kunnen worden. Op kaart 3 zijn deze gebieden met een oranje onderbroken pijl aangegeven. Deze wijze van inrichten vraagt wel maatwerk. Op Texel blijkt dat het veel vogelkijkers trekt en de infrastructuur moet hier op aangepast zijn. Het 'wild' parkeren langs de vogelboulevard is hier nu nog een probleem.

Binnen het concept van een vogelboulevard kan per gebied bekeken worden op welke plaatsen het mogelijk is een kijkje over de dijk te kunnen maken, zonder dat daarbij verstoring optreedt. Als een soort uitstapjes buitendijks, middels uitzichtpunten en vogelkijkhutten.

Aan de Friese kust is geen vogelboulevard aangegeven op kaart. Met name gemeente heeft aangegeven dat de huidige situatie van kleinschalige voorzieningen en een duidelijke koppeling met het binnendijkse klei- en terpenlandschap goed werkt. Het Fryske Gea is bezig met een duidelijke fietsverbinding west-oost gekoppeld aan de kernkwaliteiten van het gebied van de Afsluitdijk tot aan Lauwersoog.

In het Eems-Dollard gebied worden recreanten in het buitendijkse als heikel punt gezien. Het leidt tot te veel verstoringen. Het gedeelte ten noorden en zuiden van Delfzijl heeft wel potentie als vogelboulevard door de aanwezigheid van de vele buitendijkse platen. Hier zijn goede observatiemogelijkheden vanaf de dijk. Een zorgvuldige inrichting van deze zone om verstoring door recreanten te voorkomen is wel belangrijk.

De vogelboulevard Wieringsedijk met veel rust, kleinschalige aanpak en veel vogels is ook deels al bestaand. Knelpunt is wel dat buitendijks afgeschermd hoogwatervluchtplaatsen ontbreken. In de zomer komen er veel boten van de bruine vloot en dat geeft behoorlijk veel frictie in het gebied. Betere inrichting binnendijks, zoals parkeervoorzieningen, en het faciliteren van de juiste plekken waar mensen over de dijk kunnen kijken (op afstand van hoogwatervluchtplaatsen) zou veel verbeteren. Deze boulevard kan uitgebreid worden in westelijke richting.